

امام خمینی

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ
الْمُطِيعُ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ
أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ،
وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَجَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ
فَإِنَّكَ اللَّهُ حَيًّا وَمَيِّتًا

سلام بر تو ای بنده شایسته فرمانبر خدا و رسول خدا و امیر المؤمنین،
شهادت و گواهی می‌دهم که تو نماز پیا داشتی، و زکات پرداختی،
و امر به معروف و نهی از منکر کردی، و برای خدا جهاد کردی، جهادی درخور،
تا مرگ به سراغت آمد، پس رحمت خداوند بر تو باد در زمان حیات و پس از مرگ.

فهرست

۹	اشاره
۱۹	فصل اول: نهضت اسلامی
۲۱	مقدمه
۲۵	مقام علمی، تأثیر اخلاقی
۴۰	شروع مبارزه
۵۴	حادثه مدرسه فیضیه
۷۵	واقعه ۱۵ خرداد ۱۳۴۲
۸۸	حصر و تبعید
۱۰۶	مرحله جدید مبارزه
۱۱۸	بازگشت به ایران
۱۲۴	روزهای آخر حیات رژیم
۱۲۹	فصل دوم: نظام اسلامی
۱۳۱	چهره رهبر و زمامدار
۱۳۵	ایستادگی درمقابل دشمنی‌ها

۱۴۸	عطوفت امام
۱۵۰	صدور انقلاب
۱۵۳	از مردم و متکی به مردم
۱۵۸	زاهد و عارف
۱۶۳	نزدیک‌ترین فرد به الگو
۱۶۶	آخر کلام
۱۷۷	ضمائم

خردادماه سال گذشته، در اثری با عنوان «عهد مشترک» با محوریت پیام مفصل، مهم و ماندگار معظم‌له در اولین سالگرد رحلت حضرت امام، به مبانی و معارف خط امام پرداخته شد که مطالعه آن اثر، خصوصاً برای مؤثرین فرهنگی و اقشار حوزوی و دانشگاهی، مفید خواهد بود؛ ان شاءالله. در کنار آن اثر و کارهای مشابه مجموعه‌های ارزشمند دیگر، جای خالی کتابی که به خاطرات و سیره مبارزاتی حضرت امام بپردازد، کاملاً احساس می‌شد. سخنان متعدد حضرت آقا با ستاد برگزاری مراسمات سالگرد ارتحال امام و مراکز اسناد، با این ترجیع‌بند که «ما یک زندگینامه از امام لازم داریم»^{۱۵۷} همواره در حکم یک دستورالعمل و ابلاغیه برای ما مطرح بود؛ تا اینکه با عنایت خاص یکی از مراکز اسنادی، چرخه جمع‌آوری مستمر اسناد در این حوزه، دور کامل و قوام خوبی پیدا کرد و مسیر تدوین اثری از قائد عظیم‌الشأن انقلاب و معمار جمهوری اسلامی ایران، در بیان و بنان خلف صالح ایشان، پیمودنی شد.

در بیانات مذکور، سبک و روش منظور معظم‌له در تدوین زندگینامه‌ای از حضرت امام^(ره) این گونه ترسیم شده است:

من سال‌ها پیش تاریخ نوشته «رومن‌رولان» را درباره «گاندی» خوانده بودم. رومن‌رولان کتاب کوچکی به نام «مهاتما گاندی» درباره گاندی دارد. رومن‌رولان نویسنده خوبی است، رمان‌نویس است، نویسنده است؛ لکن بهترین کار او زندگینامه‌نویسی است، یک زندگینامه‌نویس مسلط است. کتابی که درباره گاندی نوشته، یک کتاب دویست، دویست و بیست صفحه‌ای جیبی است؛ خیلی کوچک است. البته می‌دانید که درباره گاندی، کتاب‌های زیاد و مفصلی نوشته شده است. من یک وقت سی و چند سال پیش راجع به هند کار می‌کردم و غالب این کتاب‌ها را دیده‌ام. لکن این از همه آن کتاب‌هایی که من دیدم، بهتر است. ^{۷۶:۷۵} هیچ کدام مثل این کتاب، زندگی مهاتما گاندی نوشته رومن‌رولان نمی‌شود؛ چون از روی شیفتگی نسبت به گاندی نوشته شده است. ^{۷۶:۷۴}

یعنی بر نداشته زندگینامه‌ای به معنای معمول قضیه بنویسد، که فلان‌جا متولد شد و فلان کار را کرد. نوشته او برداشتی از شخصیت گاندی است که برداشتی واقعی است. مهم این است. برداشت ذهنی و خیالی، نخواهد ماند و قبول نخواهد شد. هرچه هم برداشت شما مطابق واقع باشد، نمی‌شود. باید برداشت، واقعی باشد. یعنی شما باید از یک کلمه گفته‌شده، از یک حرکت انجام‌شده، اتخاذ سند کنید، یک تصویر و یک سمبل بیافرینید، این سمبل‌ها را پهلوی هم بچینید و با یک بیان شیرین ادبی و هنری، شخصیتی از امام تصویر کنید. ^{۷۶:۷۵}

ما الان در این اتاق نشسته‌ایم. دو دید می‌تواند این اتاق را توصیف کند. یک دید غیر هنرمندانه است، که مثلاً خواهد گفت: «یک نفر اینجا

نشسته بود و یک عده هم آنجا نشسته بودند. دوتا میکروفن هم بود و ...» این حداکثر واقعیتی است که به چشم معمولی دیده می‌شود. اما یک توصیف، توصیف هنرمندانه است. وقتی هنرمندی، این مجموعه را توصیف می‌کند، کسی که این توصیف را می‌شنود، صرفِ مستمع نخواهد بود؛ مثل این خواهد بود که هوشمندانه، در این جمع حضور داشته است. یعنی این طوری توصیف خواهد کرد. بیان احساسات و حالات واقعی، در نگاه هنری، غیر از وضع و محاذات در نگاه غیر هنری است. ^{۷۶:۹۸/۱۵}

جای یک کار هنری خوب دربارهٔ امام، خالی است. من از این می‌ترسم که یک نسل بزرگ پاک آماده به حضور - یعنی جوانان - امام را نشناسند. ..حیف نیست این جوانان امام را نشناسند؟! ^{۷۶:۹۸/۱۶}

جملات بالا، مسیری مشخص و روشن و لازم‌الاتباع را برای افراد صاحب‌قلم و خیره تصویر می‌کند. ما در مجموعهٔ کوچکِ خودمان تلاش کردیم برش‌هایی از زندگی حضرت امام را در میان بیانات حضرت آقا بیابیم و آنها را جمع‌آوری کنیم. نکتهٔ بسیار جالب در مطالعهٔ محتواها این بود که شخص ایشان تلاش کرده‌اند، خاطراتی را که از حضرت امام داشته‌اند با همان نگاه هنرمندانه و جذاب، بیان بفرمایند. در واقع اگر روزی نویسنده‌ای بخواهد زندگینامه‌ای را با همان خطِ مدنظر ایشان به نگارش درآورد، یکی از مهم‌ترین منابع، خاطرات معظم‌له خواهد بود. البته می‌دانیم که خاطرات ایشان، محدود به بخش‌هایی از زندگی امام است و نباید انتظار داشت تنها با رجوع به این خاطرات، به همهٔ اجزای زندگینامهٔ امام، دست پیدا کرده باشیم.

با این نگاه، تلاش کردیم این مجموعه خاطرات را گردآوری و تدوین کنیم، تا هم مخاطبان صهبا را از این محتوای جذاب بهره‌مند کنیم، و هم منبعی در اختیار نویسندگان

قرار دهیم تا انگیزه‌ای شود برای نگارش یک زندگینامه با همان مختصات بیان شده.

متن کتاب

در سال ۱۳۶۱ «مرکز اسناد انقلاب اسلامی» جلسات مصاحبه‌ای برای ثبت زندگینامه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، با ایشان تنظیم می‌کند. آقای سید حمید روحانی به‌عنوان مسئول وقت مرکز اسناد و مصاحبه‌گر اصلی در این جلسات حضور دارد. دو جلسه ابتدایی، سوالات به‌صورت مکتوب، قبل از جلسه تقدیم معظم‌له می‌شود و ایشان شفاهی پاسخ می‌دهند. بعد از دو جلسه، سبک مصاحبه عوض شده و مصاحبه‌گر نیز به‌صورت شفاهی سوالات خود را مطرح می‌کند. با این روش دوازده جلسه مصاحبه‌ها ادامه پیدا می‌کند. حجم بسیاری از این مصاحبه‌ها پیش از این، در دو کتاب شریف «شرح اسم»^۱ و «مشهد، از مقاومت تا پیروزی»^۲ منتشر شده است و برای مخاطبان عزیزی که یکی از این دو کتاب را مطالعه کرده باشند، بخش‌هایی از این کتاب آشنا خواهد بود. در این کتاب تنها بخش‌هایی از آن مصاحبه‌ها انتخاب شده که مربوط به خاطرات با حضرت امام است و سایر محتواهای جذاب درباره زندگینامه مقام معظم رهبری، استفاده نشده است. معظم‌له در سخنرانی‌های متعدد، از جمله بیانات هرساله در مراسم چهارده خرداد و همچنین دیدارهای اعضای ستاد برگزاری مراسم سالگرد ارتحال حضرت امام، خاطرات متعددی از حضرت امام نقل کرده‌اند. در کتاب «مدح خورشید»^۳ نیز خاطراتی از حضرت امام نقل شده، که در جمع‌آوری محتوا، از این کتاب نیز استفاده شده است.

۱. شرح اسم، زندگینامه آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای از ۱۳۱۸ - ۱۳۵۷، به قلم توانمند هدایت‌الله بهبودی، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی

۲. مشهد از مقاومت تا پیروزی، بررسی مبارزات علما و مردم مشهد از ۱۳۴۱ - ۱۳۵۷، مرکز اسناد انقلاب اسلامی

۳. مدح خورشید، انتشارات انقلاب اسلامی

اجتماع این مصاحبه‌ها و خاطرات و سخنرانی‌ها، محتوای مناسبی را تولید کرد. سعی شد با ترتیبی مناسب، سیر مطلوبی به مطالب داده شود. کتاب در دو فصل «نهضت اسلامی» و «نظام اسلامی» تنظیم شده است. سیر تنظیم متون در این دو فصل، باهم متفاوت است. مطالب فصل اول، طبق سیر تاریخی جلو می‌رود. اما در فصل دوم، با توجه به ابعاد مختلف دوران بعد از پیروزی انقلاب، شرایط رهبری امام و همچنین مسئولیت‌های مختلف حضرت آقا، امکان مرتب کردن متن بر مبنای سیر تاریخی وجود نداشت؛ لذا مطالب این فصل بر اساس موضوع تقسیم‌بندی شده است.

سعی شده از میان خاطراتی که معظم‌له در سخنرانی‌های مختلف تکرار کرده‌اند، جزئیات جمع شود و کنار هم قرار گیرد؛ لذا ممکن است برای یک خاطره، از دو یا سه منبع استفاده کرده باشیم تا مخاطبان عزیز، بدون مطالعه مطالب تکراری، از همه جزئیات آن خاطره بهره‌مند شوند.

در مصاحبه‌های مرکز اسناد انقلاب اسلامی، متأسفانه روز مصاحبه ثبت نشده و فقط سال آن مشخص است. برای منبع این مصاحبه‌ها، سال مصاحبه و شماره جلسه مصاحبه را درج کرده‌ایم؛ «۱۳۶۱/۱» به معنی جلسه اول مصاحبه‌ها در سال ۱۳۶۱ می‌باشد و به همین ترتیب، «۱۳۶۱/۲» «۱۳۶۱/۳» و ...

ضمائم

برای شفاف شدن و غنای هرچه بیشتر خاطرات ذکر شده در کتاب، تصاویر مرتبط و گزارش‌هایی از شهربانی و ساواک، به ضمایم انتهای کتاب افزوده شد. در داخل متن نیز نشانی صفحات مرتبط ضمایم درج شده است. ترتیب ضمایم، طبق ترتیب محتوای کتاب است و مخاطب می‌تواند حین مطالعه کتاب، به ضمایم رجوع کند. البته مرور ضمایم، بعد از

اتمام مطالعه کتاب نیز خالی از لطف نخواهد بود. باتوجه به تفاوت محتوایی دو فصل کتاب، ضمائماً فقط محدود به فصل اول کتاب است و در فصل دوم، ارجاعی به ضمائماً نشده است.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی

«مرکز اسناد انقلاب اسلامی» در تدوین و تولید این اثر نقش ویژه و تعیین کننده‌ای داشت. حجت‌الاسلام والمسلمین روح‌الله حسینیان، رئیس مرکز اسناد و جناب آقای مهدی رمضانی، معاون انتشارات آن نهاد، بزرگواری کردند و با اعتماد به این مجموعه مردمی و کم‌تجربه، صوت مصاحبه‌های مرکز اسناد انقلاب اسلامی با حضرت آقا را در اختیار صهبا قرار دادند. همچنین اجازه دادند تا از گنجینه عظیم اسناد و گزارش‌های ساواک و شهربانی و همچنین تصاویر ناب موجود در آرشیو آن مجموعه، برای غنای بیشتر این کتاب استفاده شود. این لطف، پیرو همان خطی است که حضرت آقا برای مرکز اسناد ترسیم نموده‌اند:

«این فقط یک گنجینه راکد نیست، که خیال کنید که خب، حالا یک پرونده‌هایی است، ما سعی کنیم که از بین نرود، نگهش داریم؛ این نیست. اینها هر کدامش یک گلوله است، یک بمب است؛ کجا منفجر خواهد شد؟ این مهم است؛ اگر خنثی هم شد، به درد نمی‌خورد؛ اگر در جای نادرست به کار رفت، خیانت شده؛ اگر در جای درست از آن استفاده نشد، تخلف انجام گرفته. به قدری حساس و ظریف است کار این مؤسسه آرشیو غنی و عظیم اطلاعاتی که ما هر دستگاه اطلاعاتی که در آینده داشته باشیم محتاج اینجاست. بدانید که اینجا یک بن‌بست نیست. ممکن است بعضی به مرکز اسناد انقلاب اسلامی، به چشم یک دالان بن‌بست نگاه کنند، یک محدوده‌ای است و می‌روی و تمام می‌شود؛

نه‌خیر، به همه‌جا راه دارد اینجا، آینده دارد.» (۱۳۴۴:۱۳۴۴)

درحقیقت بدون حمایت و پشتیبانی مرکز، امکان تولید این کتاب با این ویژگی‌ها امکان‌پذیر نبود. حقیقتاً تشکر می‌کنیم از عزیزان حوزه ریاست، موسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد، و همچنین معاونت اطلاع‌رسانی که ما را در جمع‌آوری اسناد و تولید این کتاب یاری کردند.

سخن آخر..

«اکنون این ماییم و امانت او. دست بیعت از آستین اخلاص برآریم و در کف فرزند و برادرش و تلمیذ مدرسه‌اش بگذاریم، که اگر بعد از رحلت رسول‌الله (ص)، ظهر حکومت اسلام به غروب خونین شهادت حسین بن علی (ع) و شب بی‌قمر غیبت انجامید، این بار امام فرصت یافت تا وثیقه حکومت را به معتمدین خویش بسپارد. و این خود نشانه‌ای است بر این بشارت که خداوند اراده کرده است تا حزب‌الله و مستضعفین را به امامت و وراثت

زمین برساند.» (امامی بر بک و هنر، شهید سید مرتضی آوینی)

خردادماه ۱۳۹۵

در آستانه بیست‌وهشتمین سال ولایت خلف صالح امام خمینی

حضرت آیت‌الله‌العظمی سید علی خامنه‌ای

صبا